

STRESZCZENIE POPULARNONAUKOWE

„Racja” jest jednym z podstawowych terminów zarówno dla filozofii prawa, jak i prawniczych teorii argumentacji. W tradycyjnym rozumieniu, za „rację” uważa się wyrażenie, które „przemawia za”, bądź uzasadnia argument czy rozstrzygnięcie prawne. W związku z tym, racje uznaje się za nieodłączny element wnioskowań prawniczych. We współczesnej filozofii prawa, racje uważane są za wyrażenia, które wyjaśniają, uzasadniają, bądź motywują określone działanie. Stanowią zatem integralną część nie tylko teoretycznej, ale także praktycznej deliberacji.

Odkładając jednak na bok opisane wyżej, intuicyjne rozumienie racji, zadać można następujące pytania: co właściwie oznacza termin *racja*, a w szczególności *racja do działania*? Czy można wyróżnić racje, które są ściśle *prawne*? Czy racje prawne są obligatoryjne, a jeśli tak, to w jakim sensie?

Celem projektu jest zaproponowanie odpowiedzi na powyższe pytania, stanowiące przedmiot ożywionych debat we współczesnej literaturze dotyczącej rozumowań prawniczych i normatywności prawa (rozumianej jako zdolność prawa do dawania *racji do działania*). Zostanie to osiągnięte poprzez przedstawienie semantycznej analizy tego, co oznacza „stanowić *rację*” w kontekście sytuacji prawnych, w których znajdują się adresaci norm prawnych. W tym celu wykorzystane zostaną logika racji J. Horty’ego (dla sformalizowania rozumowań uczestników praktyki) oraz teoria działania zakładana przez inferencjalistów na czele z R. B. Brandomem oraz J. Peregrinem (dla rozpoznania zachodzących zależności międzypodmiotowych). Na gruncie projektu przyjmuje się hipotezę, iż racje mają strukturę inferencyjną. Aby naświetlić rzeczywistą strukturę racji prawnych stosowanych przez sędziów, projekt obejmie także analizę uzasadnień orzeczeń polskich i międzynarodowych sądów. Analiza ta przeprowadzona zostanie z użyciem metod komputacyjnej analizy prawa.

Głównymi powodami podjęcia przedmiotowego zagadnienia są (1) niekonkluzywność debat toczonych wokół problemu znaczenia terminów *racja*, *sytuacja prawna*, *normatywność prawa*, (2) brak pozytywnego ujęcia „*racji prawnych*” w literaturze teoretycznoprawnej oraz (3) konieczność przedstawienia sposobu rozumienia, który wyjaśni, w jaki sposób praktyka prawna może być obligatoryjna dla adresatów norm prawnych, uwzględniając jednocześnie osiągnięcia współczesnej filozofii działania.

Do efektów projektu zaliczyć można lepsze zrozumienie, co oznacza termin *racja* oraz *racja prawna*. Może się to przyczynić także do rozwoju technik argumentacji w obrębie dogmatycznych nauk prawnych, jako nowa metoda opisu szczegółowych instytucji prawnych. Wyniki projektu mają także w zamierzeniu rzucić nowe światło na struktury wnioskowań, które są aplikowane przez sędziów w uzasadnieniach orzeczeń sądowych.